

Центральноукраїнський державний
університет імені
Володимира Винниченка

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ В КОНТЕКСТІ ПОСТСУЧАСНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, МЕТОДИКА

31 липня – 10 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 14(062.552)
Ф56

Організаційний комітет:

Соболь Євген Юрійович – доктор юридичних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Рябовол Лілія Тарасівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Харченко Юлія Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, політології та психології Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Філософські студії в контексті постсучасних знань: теорія, Ф56 методологія, методика : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 липня – 10 вересня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 92 с.

ISBN 978-617-554-169-2

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Філософські студії в контексті постсучасних знань: теорія, методологія, методика» (31 липня – 10 вересня 2023 року).

УДК 14(062.552)

© Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2023

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2023

ISBN 978-617-554-169-2

ЗМІСТ

Актуальні виклики та напрями внутрішнього забезпечення якості вищої освіти правників	
Бортнік О. Г.	5
Взаємодія держави та громадських організацій щодо реалізації антикорупційної політики в Україні	
Бухтіяров О. А.	8
Свобода людини в контексті віртуалізації суспільства: виклики та загрози	
Вегеш І. М.	12
Юрген Габермас: філософ двох епох	
Гайворонюк Н. В.	15
Повсякденність як філософська категорія	
Гоць А. А.	17
(Пере)встановлювання меж гуманного: антропобуття, штучний інтелект та інші сутності	
Діденко Л. В.	20
Практична філософія та політична відповідальність інтелектуала	
Дубняк З. О.	25
Філоменологічність – фундаментальна цінність людини сучасної епохи	
Д’яченко І. М.	27
Аксіоматизація та методологія соціально-політичних наук	
Журба І. В.	31
Феномен спілкування в контексті проблеми штучного інтелекту: загальні філософські особливості	
Зінченко В. М.	33
Сучасні дослідження у сфері адитивного виробництва на прикладі наукових досягнень Нері Оксман	
Касьяненко К. М.	37
Питання перенаселення як глобальна проблема сучасності у філософському дискурсі	
Котеленець К. М.	39

Історико-філософські та методичні засади навчальної дисципліни «Історія: український спротив»	
Лекар А. М.	42
Техноцентризм як світоглядна матриця сучасності: архетипно-ціннісна детермінація діяльності	
Макарова А. О.	46
Філософія науки щодо визначення понять «парадигма» і «зміна парадигм» та концепції «наукових революцій» Т. Куна	
Маруховська-Картунова О. О.	51
Роль міфологічного світогляду у філософії. Співвідношення міфологічного з релігійним та філософським світоглядами	
Мойсюк І. А.	55
Філософія штучного інтелекту в контексті соціальних перетворень	
Ніколенко К. В.	60
Постгендерна теорія як еволюція фемінізму: переосмислення гендерних ролей та ідентичності	
Нужна Ю. С.	64
Методологія історико-правового пізнання та викладання регламентації кримінально-виконавчої системи України	
Осауленко А. О.	66
Протиріччя переваг і загроз парадигми <i>людини цифрової</i> та спосіб їх вирішення	
Осипов А. О.	69
Актуальні аспекти застосування інноваційних технологій у процесі навчання та викладання права у ВНЗ	
Піхурець О. В.	73
Вплив постсучасних глобалізаційних процесів на суверенітет сучасної Української держави	
Полонка І. А.	77
До питання про необхідність і доцільність вивчення філософії в закладах вищої освіти	
Пономаренко Т. О.	80
Якість вищої освіти та її забезпечення як предмет наукового дослідження	
Рябовол Л. Т.	83
Технологізація в освіті: переваги та небезпека	
Хміль Т. В.	87

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ І ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пономаренко Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Сумська філія Харківського національного університету

внутрішніх справ

м. Суми, Україна

Реалії XXI століття, перспективи цивілізаційного розвитку в третьому тисячолітті, завдання гуманізації освіти, становлення «випереджаючої» освіти об'єктивно висувають на перший план підготовку кваліфікованого фахівця, його особистісний різносторонній розвиток.

Донедавна в освітньому процесі ставилося завдання формування особистості, чий професійний, психологічний, мотиваційний «портрет» детермінований зовнішніми умовами, а інтереси багато в чому нівелювалися інтересами суспільства, то зараз абсолютно необхідно в процесі освіти сприяти формуванню особистості, здатної до критичного й абстрактного мислення, самореалізації і самоактуалізації, аж до неконфронтаційного, але толерантного протиставлення себе соціальному середовищу. У цьому контексті роль курсу філософії у закладі вищої освіти переоцінити важко. Звісно ж принципово важливо, щоб в процесі залучення до вивчення філософії як «аккумуляції духовного досвіду людства» здобувач вищої освіти не тільки засвоював певну суму знань, а й набував нового соціально значимого досвіду, «творив себе», опановував навичками філософської рефлексії, філософування як способу і методу осягнення світу і світо-розуміння.

Філософія є частиною гуманітарної освіти, спрямованої на всебічний розвиток індивіда, його цінностей та переконань, набуття ним соціально важливих знань, певною мірою його соціалізації, що в подальшому сприятиме становленню особистості з усіма її біопсихосоціальними проявами, раціональністю, дієвістю, гуманізмом й рефлексією.

Згідно з думкою О. Руденко, «гуманітарна освіта покликана готувати не вузьких спеціалістів, а професіоналів, тобто вона відповідає за мислення людей, їхній світогляд, особистісний ріст» [2]. На думку В. Дияк і К. Тушко, гуманітарна освіта має бути «спрямована саме до людської душі, яку позитивна наука не визнає, її природа

культуроцентрична, а не сайєнтиська. Можна вивчити природничі та точні науки, які є неупередженими, результатом такого вивчення буде формування певних конкретних компетентностей, але не можна в такому самому сенсі «вивчити» філософію чи то культурологію або політологію. Це означає, що за своєю формою соціально-гуманітарне знання є відмінним, воно має на меті не просто засвоєння певної інформації, а формування культури та нової зрілої особистості [1, с. 124–125].

Посткласична парадигма освіти завертає увагу саме на становлення особистості у процесі здобуття освіти, адже система освіти переходить від репродуктивної, спрямованої на нагромадження й відтворення знання, до використання й осмислення цих знань, вміння їх застосувати у доречній ситуації та правильній формі. Ще однією характеристикою посткласичної парадигми є її націленість на формування критичного мислення у здобувача освіти, починаючи зі здобуття початкової і завершуючи вищою освітою, а, у подальшому, й досягнення наукових рівнів. Так, «критичність в мисленні є важливою здатністю сучасного фахівця на протидію маніпулятивним практикам, заручником яких є сучасна людина; науковість мислення виступає засобом протистояння доннауковим і паранауковим знанням» [2].

Але у процесі як викладання філософії, так і вивчення філософії постає безліч питань про доцільність даного курсу, а також методiku його викладання – чи варто відійти від класичного викладання? Так, на думку О. Руденко, здобувачам вищої освіти «потрібен проблемно-орієнтований, дидактично гранично вільний курс філософії, мета якого – закладення основ проблемно-світоглядного мислення. Вони повинні зрозуміти місце філософії в культурі, її зв'язок з іншими формами культурного буття (наукою, релігією, мистецтвом, економікою, політикою, повсякденним життям) і на основі цього розуміння визначити свої найважливіші життєві орієнтації, отримати щеплення від догматизму і фанатизму будь-яких видів [2]. Також необхідно знайомити здобувачів вищої освіти «з кращими досягненнями світової та вітчизняної філософської думки. Але головне полягає в тому, щоб прищепити смак до раціонально-критичного, аналітичного міркування, яке обіймає не тільки область професійних інтересів, але всю сферу духовно-практичного життя людини» [2].

Однак, постає питання про форму викладу матеріалу. Увага звертається на навчання здобувачів вищої освіти здатності до рефлексії, критичного мислення та, навіть, дивергентного мислення. Так, «під час проведення семінарських занять важливою є есеїстика, тут у пригоді стануть практикуми з філософії. Написання власних есе студентами та курсантами це суб'єктивний, індивідуальний, самостійний простір,

де формуються позиції, висловлюються думки, передбачення та демонструється відповідне індивідуалізоване ставлення. Тому головна місія та мета есе – це самостійне бачення студентом чи курсантом проблеми, питання, теми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів, у відповідності до обраного підходу, стилю. Відповідно в процесі написання есе у тих хто навчається формується інструментарій логіки та аргументів, необхідних для процесу критичного мислення» [1, с. 126]. У процесі викладання лекційного курсу варто звернути увагу на такі типи лекцій, як бінарна лекція, проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-дискусія, лекція-«провокація» тощо.

Розробка нових технологій активного навчання філософії є важливим завданням педагогічної спільноти закладу вищої освіти. Основними проблемами, що перешкоджають її вирішенню, на нашу думку, є: неготовність деяких здобувачів вищої освіти до активного навчання; дистанційне навчання; недостатня дидактична і методична підготовка, пасивність частини науково-педагогічних працівників, недооцінка ними можливостей активного навчання; слабкість методичного апарату існуючих навчальних посібників з філософії (переважають репродуктивні питання та завдання); певний дисбаланс у використанні форм і методів активного навчання; труднощі поєднання активних методів навчання з традиційними.

Література:

1. Дияк В. В., Тушко К. Ю. Особливості методики викладання філософії (прикладний та теоретичний аспекти). *Молодий вчений*. 2018. № 8(60), серпень. С. 123–127.
2. Руденко О. В. Про необхідність та доцільність вивчення філософії у вищій школі. *Modern Directions of Theoretical and Applied Researches*. 2015. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rudenko-pro.htm>